

Jože Krivec | Po očetovem pogrebu

Po pogrebu se je Marijan odtrgal od ostalih pogrebcev, celo od matere in jokajočih sester, Pavle in Marije ter sam koračil po prašni cesti proti domu. Vroče junijsko sonce je trosilo samo žerjavico z neba. Polje je zelenelo: žito je prikimalo s plavkastim klasjem in valovilo kot morje, če je le komaj zaznavna sapica zavela, krompir je spuščal že prve cvete, koruza se je dvigala od zemlje. Nad tem pa je neprenehoma pel z visokim tonom razgret poletni zrak, kakor bi roji brenčočih nevidnih muh zumljali v vsemirju.

Cesta, ki je bila raztegnjena mimo tihih in samotnih vasi na polje, je bila prazna; nikogar ni bilo na njej, ne za njim ne pred njim. Sam je brusil s težkimi koraki po ostrem kamenju, da so se mu kadili oblački prahu izpod nog. Z rokami v hlačnih žepih, s sklonjeno glavo pa v zlikani svetešnji obleki se je pomikal naprej.

Nič ni razmišljal študent Marijan o očetu, ki so ga prav to jutro, še preden so rosi biseri prav izginili z bohotnih cvetov in kipečih travnatih bilk, pustili za vedno na božji njivi pri cerkvi. Njegovo srce je plavalo čisto v drugih krajih, med tujimi ljudmi: v mestu, v prijetni vasi pri tovarišu. Da se je prav v teh dneh moglo to zgoditi, ko je hotel k sošolcu na počitnice! Bog ve, če bi se sploh bil vrnil za te počitnice domov. Saj se v resnici prav za prav ni nameraval. Vse lepše se mu je zdelo drugje, kjer ni bilo treba poslušati brundajočega glasu pijanega očeta. Vsak dan ena in ista pesem. Vsa fara je zijala nanj in na vso hišo, češ oče je pijanec, zapravlja domačijo, izpodkopava ji temelje in peha vse od kraja v bedo. Vse po vrsti: sebe, mater, Marijana, Pavlo in Marijo. Sin pa študira. Kaj bo le iz pijančevega sina? Oče pijanec, še sin ne bo kaj prida!

Krenil je z bele ceste na poljsko stezo, obraslo z visoko travo. Sklonil se je in utrgal belo marjetico, ki je kimala med travo. Obiral je tenke lističe z bele glavice in jih spuščal na zemljo. Dišeč vonj zoreče trave in čepečega cvetja med njo je kipel od zemlje.

Kakor bi treščilo vanj, mu je nenadoma obstal korak, spreletelo ga je, da je široko odprl oči, napel ušesa ter strmel.

»Ha-ha-ha-hahaha-ha!« se je hreščeče režala soseda pred njim. Kakor da se je dvignila iz zemlje ali zrasla nenadoma iz travnate bilke, da je ni prej videl.

»Ha-ha-ha-ha-ha!« je zavijala brez nehanja.

Razšopirila se mu je čez pot, da ni mogel naprej.

»Si vesel, Marijan, da ni več očeta? Ne bo te več pretepal in ne zapravljal hiše. Vse je hotel le po svojem grlu speljati, pijanec grdi! Bo vsaj vam drugim še kaj ostalo, vam, ki ste delali in jedli suh kruhek doma, ko je njemu teklo vino z mize. Ti boš gospodar, tvoja beseda

bo v bodoče v hiši odločala. Kajne, Marijan, da bo tako! Saj ne pojdeš nazaj v šole...«

»Hu-u-u-u, baba neumna!« je zategnil in se je ognil. Šel je naprej, kakor da se ni nič zgodilo.

Prej je hodil kakor slep, zdaj je zagledal pred seboj polno luči, same svetle luči. Predramilo ga je veselo življenje okrog njega, da je preokrenil svoje misli. Gledal je to božjo zemljo okrog sebe in samo strmel, kakor bi se bil dvignil temni zastor pred njim.

Čudil se je soncu, ki je sipalo na njive pred njim snope vročih žarkov, koruzi, ki je poganjala kvišku proti njim. Zemlja se je sprijela v suhe grudice, ki so stiskale poslednje ostanke vlage v sebi. Zada se je pozibavalo žito sem ter tja, zarumeneli ječmen se je priklanjal. Na pobočju brega, ki se je vzpenjal tam gori, je krvavela detelja. Kot rdeči rubini se je iskrilo njeno cvetje pod soncem. Nad njo pa je stal dom, Marijanov dom, obdan od košatih in zorečih češenj, zelenih hrušk, jablan, sliv. Streha se je iznad vsega tega komaj malo rdečila. Še višje gori je zelenela gorica: trs za trsom je stal v vrsti, vzpenjajoči se v hrib. Gorica, ki je dajala dobro vino leto za letom. To trsje je pokojni oče cenil več kot širne njive žita in tudi skrbel zanj bolj kot za živino v hlevu. Ni čudno, saj je skoraj prebil pol življenja v gorici in pri vinu. Z vinom je zjutraj začel in zvečer nehal z njim. Če ga ni bilo, je sitnaril; če ga je imel, pa je rad včasih razlival polne mere svoje ljubezni in veselja enemu ali drugemu, včasih tudi zabavljal in robantil, da so marsikatero noč morali prespati z materjo in sestrami na kolarnici, poleti tudi v cveteči detelji pod domom, kjer so jim vso ljubo noč mežikale zlate zvezde z neba.

Nekaj je Marijanu šinilo v glavo. Utonile so njegove sanjarije o počitnicah, o katerih se je menil sam s seboj po beli cesti. V njem se je predramila stara očetova podoba, stopila tik pred njega in se ga dotaknila — — —

Tistega jesenskega dne se je nenadoma razmahnila visoka koruznica, zašelestela z napol suhimi listi in že je stal pred njim njegov oče. To je bilo tisto jesen, preden je šel prvič v šolo. V velikih škornjih je prištorkljal čez suho zemljo, s povaljanim klobukom, poveznjenim po strani na glavo. Razcefran suknjič je bingljal okrog njega, gole lakte je kazal iz rokavov. Obraz pa temnordeč, prepojen čez in čez s krvjo, v nos skoraj že modrikast. Sršee rdeče oči so se za trenutek uprle vanj, v malega dečka pred sabo, ki je z bičevnikom v roki stal ob njivi in ga gledal. Živina se mu je pasla na travniku pri potoku.

»Zate, smrkolin, sem moral razmetati toliko denarja. Za te neumne papirje!« je zateglo zavil in zagnal sveženj drobnih knjig in nekaj papirja pred Marijana. »Zate, da boš vedel, ko bi ga lahko bil drugje uporabil!« je posmrknul.

Marijan ni pobral knjig. Buljil je v nje in ni prav nič razumel, čemu mu oče to govori., čemu ta sveženj knjig in papirja.

Skoraj na glas se mu je zasmel: »Ste spet pijani?«

»Pokažem ti: pijan;« je zarohnel, skočil k njemu, mu iztrgal bičevnik iz rok in ga nasekal po tenkih hlačicah, da je tulil in se zvijal.

Kmalu nato ga je božala in ljubkovala soseda, ki je prišla čez travnik. Obrisala mu je solze iz oči in grozila za očetom, ki je koračil po bregu proti domu navzgor.

Drugega dne ga je oče ljubeznivo vodil za roko prvič v šolo, v ogromno nadstropno hišo poleg cerkve — — —

Danes smo pokopali očeta, se je zdrznil Marijan. Zamižal je. Kakor da mu je neka meglica priplavala pred oči. — Moj Bog, da smo ga danes pokopali — — —

Nič več ne bo koračil čez te njive ali se primajal s knjigami iz koruznice. Kako neki bo v teh bodočih dneh, ko ga ne bo srečaval nikjer in nikoli več. Vse prazno bo okrog njega, dolgočasje in utrujenost bo prepredala prepade v njem. Njegovega glasu ne bo slišati več, ne njegovih besed.

Saj je skoraj nemogoče, da ga nenadoma ne bi več bilo od nikoder. Njegov glas bo spet votlo zabrundal, ko bo prišel iz krčme na večer. S škornji bo divje butnil v vrata, s trdo roko pokljukal na kljuko. Gorje, če se ne bodo kmalu vdala! Upri se bo vanje in jih vrgel s tečajev. O, ta oče, pijanec, ki ga pozna vsa fara! Pijanec, zaradi česar tudi Marijana gledajo po strani in ga pomilujejo. Ta oče, o katerem pravijo ljudje, da zapravlja grunt. Pa da se nikoli ne bo spremenil... modrujejo.

Nekoč ga dolgo v noč ni bilo domov. Mati je poslala Marijana po njega v krčmo.

Našel ga je tam, naslonjenega z glavo naprej na mizo, po kateri so se zrcalile mlake dišečega vina. Dremal je in smrčal. Pol litra vina se je smejalo pred njim. Klobuk mu je bil že zlezal po strani in padel pod mizo, slin so se mu v svetlih vozljastih nitih cedile iz smrdečih ust. Vsa krčma je smrdela po vinskem vzdušju, ki je Marijanu ščegetalo grlo in mu prepajalo prsa.

»Oče! Oče! Domov bo treba, domov!« ga je poklical Marijan.

»Kdo bi kaj rad? Kdo?« je zategnil oče na pol v spanju.

»Domov bo treba, oče! Večerja vas čaka. Mrzla bo že!«

»Ej, ja! Naj le čaka. Če je do zdaj, bo še poslej!« je zabrundal. Predramil se je in stisnil dečka k sebi. Natočil je kupico.

»Pij, fant!« ga je silil. »Pij, moj Marijanček, da boš velik postal kot tvoj oče!«

Prijel ga je za roko, mu stisnil kupico vanjo in mu jo potisnil pred usta. Moral je piti.

Oba pijana sta kolovratila v noči po vasi. Potrkala sta pri peku, kjer je oče kupil velik škrnicelj samih sveže pečenih rumenih žemelj. Rumelih, hreščečih žemelj...

»Tega očeta smo danes pokopali,« je Marijan vzdihnil. »Tega večno pijanega, brundajočega očeta.«

Prestopil je ogenj in se znašel med koruzo. Stopal je po razgonu in kar razumeti ni mogel, da so ga res pokopali. Če ne bi bil zraven, bi drugim niti ne verjel. Kljub svoji navzočnosti se mu je zdelo to skoraj še vedno nerazumljivo. Saj bo vendar zvečer udaril spet s škornji ob vrata, zavreščal bo, pognal skledo z večerjo za materjo in pretepel sestre. Kak drug večer se bo mehko prismejal s polnimi žepi hreščečih žemelj in dal vsakemu svojo. Drugo jutro navsezgodaj bo mimogrede pogledal v hlev, pobožal od daleč sivko in šeko, dal žemljico še teličku in že hlipal na vrh v klet. Po tiho bo godel svojo pesem in vlačil noge po strmem klancu. O, ta naš oče, vsak večer pijan kakor iz navade, vendar vedno drugačen.

Naposled pa se je študent Marijan le ozrl na vse strani: pred njim je bil breg z domom, njive, na čistem nebu sonce in škrjanček s čvrčanjem v zraku. Polno sonca in pesmi. — A očeta smo vendar pokopali. V tako lepem in svetlem dnevu smo ga položili v temo, da še zvonovi niso mogli jokati. Kako neki še pričakujem njegove vrnitve? Ali se bo morebiti predramil na večer in spet prišel, ker bo vedel, da ga bomo čakali? Če ga ne bo, bo vse tiho, še vrata bomo molče zaprli, ko bo šla vsa hiša spat. Z besedo, zaklenjeno v srcu, bomo hodili drug mimo drugega, tiho, govoriti si ne bomo upali o njem. Ponoči ne bo nihče trkal, ne klical. Kako se bomo prav za prav mogli navaditi na tako puste noči!

Kakor utrujeni, pobiti, bodo sedli k mizi in zajemali vsak pri svojem robu iz sklede. Tihi in zamišljeni: mati, Pavla, Marija, Marijan. Tu pa tam se bo še kateri zdrznil in prisluhnil, češ ali ni prišel oče? A vladal bo pokojni mir. Še strahovi bodo spali. Potem bodo upihnili luč. Prostor, kamor je oče vsak večer vrgel škornje in slečeno obleko, bo ostal prazen. Čisto prazen, še dih se ne bo dramil za njim...

Kako neki se bodo v krčmi navadili, ko ne bo prihajal več redno vsak dan? Vsak dan k svoji mizi v kotu. Se mar ne bo nič poznalo, če ga več ne bo? — O, neka praznina bo že zijala!

In zimski večeri: večeri okrog božiča, ko se je Marijan vračal na počitnice domov — brez očeta? Kdo bo namesto njega tiščal ukrivljeni hrbet v tople pečnice in trkal z nogami ob tla? Bo njegov prostor vedno prazen? Niti besede, ne diha ne enega samega znamenja ne bo za njim? S kom neki se bo Marijan pogovarjal ob teh dolgih večerih okrog božiča, ko bi oče zaradi hudega mraza vendarle ostajal bolj doma! Kdo mu bo odgovarjal na besede, če jih bo izrekel v prazni sobi?

V Marijanu se je nekaj pretrgalo. Stisnila ga je tesnoba pri srcu, v grlu ga je dušilo.

»Ga torej res ne bo več nazaj!« je zahlipal.

Čelo se mu je pomračilo, sivo in mračno so mu sršele oči po sončni zemlji. Ni bilo veselja, ne življenja pod tem svetlim soncem, ki bi ga moglo v tem trenutku vzradostiti in potolažiti. Ob grenkem spoznanju je čutil za izgubljenim na srcu neizmerno težo.

V žepu je stisnil nekaj svetlih belih novcev, ki so mu ostali od vožnje domov. Na inštrukciji si jih je zaslužil. Potegnil jih je na svetlo in jih motril na dlani. Kam bi z njimi, s temi belimi novci? Zdi se mu, da ga žgejo. Kam bi jih dal, da ga ne bi sovražili, kakor da bi bili ukradeni?

»O, oče! Pridi! Rad ti jih dam! Kupi si zanje pijače, da boš spet vesel in zadovoljen! Saj me ni sram, če piješ; le da boš spet med nami!«

Hipoma ga je obšlo grenko občutje. Trpek nasmeh, kakor zledenel, se je ustavil na njegovih ustih. Neskončno žalostno srce se mu je skrčilo, vzdrhte so mu tenke roke.

»Pa jih še jaz ne maram, če tebe ni!« je siknil skozi zobe.

Zalučal je svetle novce na njivo med rastočo koruzo.

Potrt in skrušen od žalosti in od grenkega spoznanja se je zleknil med visoko travo ob njivi in se bridko razjokal...

Pepči Marinčeva I V varstvu

Zbledele plošče marmornih stopnic
bolešno barva plamen večne luči.
Strogo varujejo molčeči ključi
zastrote tajne resnih spovednic.

Pobožen mir počiva sam v klopeh,
somrak iz kotov senc temò razsiplje.
Pomlad s cvetočimi rokami tiplje
čez sklonjena slemena vaških streh.

Smehlja se nama Mati vedno znova,
vpognila sva pred njo kolena trda.
Zdaj plaha sva, brez žalosti in srda,
ko vdano prosiva jo blagoslova.